

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΙΤΙΟΤΗΤΑΣ

Η έννοια της αιτιότητας στην ιστορική εκπαίδευση

Η εκπαιδευτική αξιοποίηση

Η έννοια της αιτιότητας αποτελεί σημαντική παράμετρος στο πλαίσιο της ιστορικής εκπαίδευσης. Συμμετέχει ενεργά στη συσχέτιση των κεντρικών ιστορικών γεγονότων με τις έννοιες της αναγκαιότητας (*necessity*), της επάρκειας (*sufficiency*) και της αιτιολόγησης στην προσπάθεια διαμόρφωσης των απαραίτητων ερμηνευτικών σχημάτων. Η μελέτη της ιστορικής αιτιότητας παρουσιάζει σημαντική δυσκολία και διαφοροποιείται από τις αντίστοιχες προσεγγίσεις άλλων επιστημονικών πεδίων, όπως των φυσικών επιστημών, καθώς αναφέρεται σε μια πολλαπλότητα αιτίων και δεν καθίσταται εφικτή η απομόνωση επιμέρους παραγόντων.

Εννοιολογική αποσαφήνιση

Οι αιτίες διαφοροποιούνται από τα κίνητρα ή τις προθέσεις των ατόμων ή ομάδων. Αποτελούν πολλαπλές και πολυεπίπεδες διαδικασίες οι οποίες εμπλέκουν δομικές ιδεολογικές, καταστατικές και θεσμικές καταστάσεις, πράξεις και γεγονότα και διαφοροποιούνται ως προς την κλίμακα της συνολικής αφήγησης, της ιδεολογικής προοπτικής και προσέγγισης των ιστορικών. Η κατανόηση των αιτιωδών σχέσεων, αλλά και ο κόσμος της αιτιότητας, γενικότερα, προβλέπει ιδιαίτερες διαδικασίες που κάνει αρκετούς ιστορικούς να την αποφεύγουν και να επιλέγουν τον όρο «προγενέστερη κατάσταση» (*antecedent condition*), και τον όρο συνέπεια (*consequence*) αντί του όρου αποτέλεσμα (*effect*).

Ερευνητικές προσεγγίσεις

Οι ερευνητικές εργασίες για τη διδακτική προσέγγιση της αιτιότητας, που έχουν προηγηθεί καταγράφουν τις δυσκολίες που προκύπτουν. Συχνά, οι μαθητές και οι μαθήτριες εκλαμβάνουν τις αιτίες ως γεγονότα και υιοθετείται μια γραμμική αλληλουχία επιμέρους αιτίων χωρίς να γίνεται κατανοητό το ευρύτερο δίκτυο συσχετίσεων και αλληλεπιδράσεων που συμμετέχουν στη διαμόρφωση της παρελθοντικής πραγματικότητας, γεγονός που ενισχύεται από την παραδοσιακή διδακτική πρακτική, η οποία οδηγεί σε μια κανονιστική προσέγγιση.

Πολλές φορές η ιστορική εξήγηση αντιμετωπίζεται με όρους ανθρώπινων πράξεων στη βάση των προθέσεων (intentionalist model) με σημαίνουσα θέση τα ιδιαίτερα κίνητρα, πεποιθήσεις, και προθέσεις των ιστορικών προσώπων και βασίζεται λιγότερο στην ανάλυση δομικών καταστάσεων (structural model) οικονομικών, πολιτικών, και κοινωνικών εκφάνσεων της κοινωνικής πραγματικότητας.

Συνήθως, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε μία μόνο αιτία και οι μαθητές και οι μαθήτριες προχωρούν σε συμπεράσματα χωρίς ιδιαίτερη πολύπλοκη διαδικασία, καθώς οποιαδήποτε άλλη αιτία κρίνεται περιττή και οδηγούνται με τον τρόπο αυτό σε πολύ περιορισμένη κατανόηση της έννοιας της αιτιότητας. Ο τρόπος αυτός προσέγγισης των αιτίων δεν επιτρέπει την κατανόηση της επιλεκτικής προσέγγισης του παρελθόντος, καθώς διαφορετικά ιστορικά ερωτήματα προβάλλουν ή περιθωριοποιούν συγκεκριμένους κάθε φορά παράγοντες.

Τσιβάς, Α. (2009). *Διδακτική της ιστορίας. Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών σε συμβατικό και ηλεκτρονικό περιβάλλον*, Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Π.Τ.Δ.Ε. του Α.Π.Θ., σ.41-42